

ei ollut aikaa edes valmistautua. Minua on ahdistanut tämä uusi juurilta repiminen enemmän kuin oma tilanteeni. Kuin aavistaen ahdistukseni tytär rientää nyt kertomaan uusista kavereista. Pohjanmaan murrettakin hän jo puhuu.

Heti arjen tultua soitan tyttären opettajalle ja kerron sen, mitä kaaosmaisesta tilanteestamme on aiheellista kertoa. Opettajan vastaus sekä helpottaa että hämmästyttää minua.

– Se on ihmeellinen lapsi. Se on kuin kotonaan. Paremmin se on sopeutunut kuin minä.

Opettaja on siirtynyt lakkautetulta kyläkoululta viimeisiksi virkavuosiin kirkonkylän koululle. Minulle jää ahdistava kysymys: Onko tyttäressä sama ulkoinen selviytyjä, joka minä itse olin ollut? Milloin ja missä suremiselle jää tilaa?

Sovittaudumme kaikki kolme äidin veteraanitalon yksiöön. Vaikka on ahdasta, nukun pitkästä aikaa hyvin ja ilman lääkkeitä. Ensimmäisinä päivinä päällimmäisin tunne on helpotus siitä, että olen heittänyt ylivoimaiseksi käyneen vastuun harteiltani. Hyvänä puolena yritän nähdä myös sen, että tytär saisi juurtua siihen maaperään, mistä itse olin väkivaltaisesti repinyt juureni. Juurettomuus oli ajanut minut palaamaan.

22.

Äiti tulee katsomaan minua suljetulle osastolle. Hän vaikuttaa hämmentyneeltä. Hän on kuullut sairaalaan joutumisestani vasta useita päiviä tapahtuneen jälkeen.

– Mä en ymmärrä, kuinka sä nyt tänne. Ne Iikoon syntymäpäivätki pirit justihin. Mutta jospa sä liikaa sitä Etelä-Afrikkaa. Mä kyllä jo ajattelin, ettei tuo nyt oo oikiaa.

– Ei tämä sitä oo. Jostaki muusta täs on kysymys. En vain tiedä vielä, mistä.

Äiti näyttää avuttomalta. Minun tulee häntä sääli. Ei äidin

elämä helppoa ole ollut, ei missään vaiheessa. Kasvaa kylän mahtitalon naimisissa olevan tyttären aviottomana lapsena. Löytää jo kouluikäisenä poika, jonka isä ei hyväksy aviotonta tyttöä ainoan poikansa morsiameksi. Edes avioliittolupaa pojan isä ei antanut, vaikka olin jo maailmassa. Odotti kai, että seitsenkuisena rääpäleenä syntynyt kuolisi pian pois. Tietää koko ajan olevansa miniä, jota appi ei hyväksy. Jäädy yksin vähän päälle parikymppisenä kahden pienen lapsen kanssa. Löytää sitten elämäänsä salainen suhde, mies, joka vain viettelee naisen toisensa jälkeen.

Pojasta tuli alkoholisti, hoitaa kyllä menestyvän firmansa, mutta perheellä on ryypyaikoina vaikeaa. Äiti suree ja rukoilee. Minä en ole äidille paljon iloa tuottanut koskaan. Nyt tämä viimeinen, löytää tyttärensä suljetulta levottomien naisten osastolta. Kyllä äiti varmasti rukoilee yhtä lailla minun puolestani.

Tiedän, että paljosta saan olla äidille kiitollinen. Jollei hän aikanaan ollut kypsä olemaan äiti minulle, hän on ollut tyttarelle isoäiti sen edestä, siitä huolimatta, että tyttären syntymä oli hänelle järkytys. Hänen pahin pelkonsa toteutui. Aina hän on ollut valmis tulemaan, jos olen tarvinnut kotimiestä, kun minun elämäntuskani on vaatinut lähtemistä. Niitä lähtöjä on ollut kuluneina vuosina usein.

Olen miettinyt itsekseni, minkälaiset taistelut äiti on joutunut käymään, ennen kuin on muuttunut minun lapsuuteni ja nuoruuteni rankaisevasta äidistä täksi vähän avuttomaksi ja avuttomuudessaan rukouksen ainoaksi selviytymiskeinokseen löytäneeksi. Sosiaalisena äitiä on aina pidetty.

Olin vaistonnut jo lapsena, että minun puheitani ei olisi kukaan uskonut, jos olisin kertonut, mitä kotona tapahtui. Valehtelijana minua olisi pidetty. Äiti oli kaikkien mielestä jo silloin auttavainen ja epäitsekäs ihminen. Kyllä minä tiesin, että rankaisemiseeni oli aihetta. Olin hiljaisesti uhmakas, väättyri,

koska avoimesti en uskaltanut olla. Se olisi tiennyt vain uutta selkäsäunaa. Mutta oli myös aiheetonta. Enkä ainakaan pienempänä aina tiennyt, mistä minua rankaistiin.

”Jolle on lusikalla annettu, siltä ei voi kauhalla vaatia.” Miksi tuo tässä kesken äidin vierailun tulee pitkästä aikaa mieleen ja entistä kipeämpänä? Eräs luokkatoverini sen sanoi joskus viidennellä luokalla oppikoulussa. Olin kai sanoa töksäyttänyt jotakin, mikä loukkasi poikaa. Tämä oli rikkaan kauppiiaan poika, menestyi huonosti koulussa, oli jäänyt jo pari kertaa luokalle. Minä menestyin. Mutta poikien kanssa en osannut keskustella luontevasti. Jos pidin jostakusta, menin kipsiin, jollen pitänyt, osoitin sen niin selvästi, että sen kyllä huomasi. Tästä pojasta en pitänyt.

Olin yrittänyt tulla samanlaiseksi kuin muut, mutta erilaisena minä pysyin. Ei niin kovin pieni erottava asia ollut, että ainoana luokallani en päässyt koskaan illanviettoihin, vaikka miten olisin pyytänyt ja lopulta suorastaan rukoillut:

- Kaikki muut pääsevät. En minä yksin voi olla pois.
- Sielä oppii vain syntiä.

Mikään ei auttanut. Seuraavana päivänä, kun koulussa keskusteltiin edellisen illan tapahtumista, olin yksin sivullinen.

Vasta saatuani etäisyyttä olin tajunnut, että omaa syyllisyyttään äiti minua niin suunnattomasti varjeli.

23.

Olen löytänyt sopivan kaksion kaupungista. Maalle entiseen kotipitäjääni olin lähtiessäni suunnitellut asettuvani, lähelle isäni hautaa. Äidin kanssa olimme keskustelleet oikeastaan ensimmäisen kerran viimeiseksi jääneellä käynnilläni ja ehkä minulle oli jäänyt salainen toive, että vielä löytäisin äidin, joka

oli jäänyt minulle vieraaksi.

Tajusin heti tultuani, ettei pienessä maalaispitäjässä ollut työmahdollisuuksia senkään vertaa kuin kaupungissa. Töitä minun oli löydettävä. Oikeuteni sairausvakuutuksen päivärahaan oli kulumassa umpeen.

Saan kolmen viikon sijaisuuden vanhainkodin sairausosastolta. Se on vuorotyötä, vaikka osastonhoitaja on niin ymmärtäväinen, ettei minun tarvitse tehdä yövuoroja. Silti hirvittää jättää tyttärtä kokonaisiksi illoiksi yksin aivan uudessa ympäristössä. Hän on reipas ja on jo löytänyt samassa talossa asuvan tyttökaverin, jonka äiti on tarjoilija ja tyttö joutuu selviytymään vielä paljon pitempiä iltoja yksin.

Avuton minä olen sairaanhoitajan työssä. En minä sairaanhoitajan paikkaa täytä, lähellekään. En ole tehnyt sairaanhoitajan työtä kuin vajaat puoli vuotta lastenosastolla. Entisestään heikentyntä itsetuntoani nakertaa, että muille jää moninkertaisesti työtä minun osaamattomuuteni takia. Keskustelutuo-kiot vanhusten kanssa koen tärkeiksi. Jokaiselle vanhukselle merkitsee paljon, että joku on kiinnostunut siitä elämästä, joka oli ennen tätä avuttomuuden tilaa, jossa joutuu olemaan täysin toisten ihmisten armoilla. Varsinkin pohjalaiselle luonteelle tämä on nöyryyttävää. Näiden keskustelujen varassa minä omassa avuttomuudessaani kestäen juuri ja juuri sen kolme viikkoa, minkä sijaisuus kestää. Keskustelut vain ovat aina poissa jostakin tekemättömästä työstä.

Lähes välittömästi kolmen viikon työjakson jälkeen olisi tarjolla pitempiaikainen sijaisuus. Olen kohdannut rajani. Näillä voimilla minä en jaksa. Uneni on alkanut kadota. Varsinkin myöhään kestävä iltavuoro ja sitä seuraava aamuvuoro tuntuvat kohtuuttoman raskailta. Täysin huoleton en pysty olemaan tyttärenkään suhteen.

Tehdessäni ratkaisua, jatkaako vai ei, kyselen mielessäni, annanko taas periksi liian helposti. Onko periksi antamisesta tullut jo tapa ratkaista elämäntilanteeni? Pakenenko minä taas?

Vaikka se olisi pakoa, tiedän, että voimani eivät nyt riitä. Ras-
kain mielin ilmoitan, etten uskalla ottaa vastaan pitempiai-
kaista sijaisuutta. Hämmästykseni tajuan, että osaston-
hoitaja olisi vilpittömästi hyväksynyt minut näin vajavaisena.
Olen pahoillani. Lupaen ottaa vastaan muutaman päivän sijai-
suuksia, jos sellaisia ilmaantuu.

Päätän vielä kerran turvautua psykiatriin, joka kirjoitti viimei-
sen sairauslomatoistukseni. Koin hänet inhimillisenä ja no-
lottaa, että joudun turvautumaan alhaisiin keinoihin, mutta
muu ei nyt auta.

– Miten miehet pääsevät niin paljon helpommin eläkkeelle
kuin naiset? Miten lopussa naisen oikein pitää olla, ennen kuin
hänet katsotaan eläkekuntoiseksi?

– Kun se eläke on niin lopullinen ratkaisu. Teillä tuntuisi
olevan vielä mahdollisuuksia palata työelämään.

– En minä lopuksi elämääni jäisi, mutta toimeentuloni on
nyt niin epävarmaa, etten tässä tilanteessa pysty kuntoutu-
maan. Epävarmuus heijastuu myös lapseeni.

– Se paluu eläkkeeltä takaisin työelämään, vaikka vain
määräaikaiselta, ei ole helppoa. Mutta ei kai tässä muutakaan
ratkaisua löydy. Jollakin ihmisen on elettävä.

Psykiatri lupaa kirjoittaa eläkelausunnon. Huokaisen hel-
potuksesta.

Eläkepääatökset viipyvät vähintään kuukausia. Minulla ei ole
minkäänlaisia tuloja. On nopeasti löydettävä jotakin. Huo-
maan lehdestä, että ammatillisessa aikuiskoulutuskeskuksessa
on alkamassa ammatillinen esikurssi pitkään työstä poissa ol-
leille. Siitä maksetaan alinta mahdollista päivärahaa. Parempi
sekin on kuin ei mitään. En ole ollut poissa työstä kuin reilut
puoli vuotta, mutta soitan ja kerron tilanteeni.

– Tulkaa ja täyttäkää hakemuslomake. Katsotaan sitten.